Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA DĪNA M. SPĪLMANA [*DEAN M. SPIELMANN*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2025. gada 13. februārī [1]

Lieta C-743/24 [*Alchaster II*] [i]

Minister for Justice and Equality
pret
MA

(*Supreme Court* (Augstākā tiesa, Īrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Tirdzniecības un sadarbības nolīgums starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienu, no vienas puses, un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, no otras puses – Tiesu iestāžu sadarbība krimināllietās – Apcietināšanas orderis – Nodošana – Nelabvēlīgas izmaiņas izdevējvalsts nosacītas atbrīvošanas sistēmā – Pamattiesību pārkāpuma risks – Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkts – Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības princips

I. Ievads

1. Šis *Supreme Court* (Augstākā tiesa, Īrija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir pirmā lieta, kurā Tiesai ir jāizvērtē Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 49. pantā paredzētā soda atpakaļejoša spēka aizlieguma tvērums. Tādēļ tieši pievērsīšos Eiropas Cilvēktiesību tiesas (turpmāk tekstā – "ECT") vadošajai lietai – *Del Río Prada* pret Spāniju [2]. Šā sprieduma galvenā daļa ir šāda:

"[..] pasākumi, ko likumdevējs, administratīvās iestādes vai tiesas veic pēc galīgā soda piespriešanas vai soda izciešanas laikā, var izraisīt tiesas piespriestā "soda" apmēra pārskatīšanu vai grozīšanu. Šādā gadījumā [ECT] uzskata, ka attiecīgajiem pasākumiem būtu jāpiemēro aizliegums piemērot sodus ar atpakaļejošu spēku, kas noteikts [1950. gada 4. novembrī Romā parakstītās Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk tekstā – "ECPAK") 7. panta 1. punktā]. Pretējā gadījumā valstis – piemēram, grozot likumu vai pārinterpretējot spēkā esošos noteikumus, – varētu brīvi veikt pasākumus, ar kuriem ar atpakaļejošu spēku tiktu pārdefinēts piespriestā soda apmērs, kaitējot notiesātajai personai, kura nebūtu varējusi iedomāties šādu notikumu attīstību brīdī, kad tika izdarīts noziedzīgs nodarījums vai piespriests sods. Šādos apstākļos [ECPAK 7. panta 1. punktam] tiktu atņemta jebkāda lietderīga iedarbība attiecībā uz notiesātajām personām, kuru soda apmērs *ex post facto* tiktu grozīts par sliktu tām. [ECT]

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[i] Šīs lietas nosaukums ir izdomāts. Tas neatbilst neviena lietas dalībnieka reālajam personvārdam vai nosaukumam.

[2] Skat. ECT spriedumu, 2013. gada 21. oktobris, *Del Río Prada* pret Spāniju (CE:ECHR:2013:1021JUD004275009, 89. punkts) (turpmāk tekstā – "spriedums *Del Río Prada* pret Spāniju").

norāda, ka šādi grozījumi ir jānošķir no izmaiņām soda izpildes veidā, kas neietilpst [ECPAK 7. panta 1. punkta] piemērošanas jomā"[3].

2. Šis citāts skaidri un lakoniski parāda, ka soda piespriešanu var būt grūti nošķirt no tā izpildes. Tas jo īpaši attiecas uz gadījumiem, kad ir pieņemts jauns noteikumu kopums, kas, iespējams, saistīts ar soda izpildi un būtībā paredz personas brīvības atņemšanu uz ilgāku laiku, nekā tas būtu bijis saskaņā ar iepriekšējiem noteikumiem.

3. Šis Augstākās tiesas lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu vēl vairāk atklāj robežu noteikšanas grūtības. Tas vēlreiz apliecina, ka, lai gan ECPAK 7. pants ir "vienkāršs taisnīguma noteikums, ko saprastu jebkurš bērns"[4], kā to trāpīgi raksturojis *Lord Bingham*, šā noteikuma piemērošana konkrētam apstākļu kopumam ir daudz sarežģītāka.

4. Šajos secinājumos apgalvošu, ka nav viegli noteikt robežas starp soda uzlikšanu un tā izpildi, un tas prasa attiecīgo valsts tiesību aktu rūpīgu izvērtēšanu katrā atsevišķā gadījumā.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. ECPAK

5. ECPAK 7. panta nosaukums ir "Sodīšanas nepieļaujamība bez likuma". Tā 1. punkts formulēts šādi:

"Nevienu nedrīkst atzīt par vainīgu noziedzīgā nodarījumā tādas darbības vai bezdarbības dēļ, kas [..] saskaņā ar izdarīšanas brīdī spēkā esošajām nacionālajām un starptautiskajām tiesību normām [..] netika atzīt[s] par noziedzīgu nodarījumu. Tāpat nedrīkst piespriest smagāku sodu nekā tas, kas bija piemērojams noziedzīgā nodarījuma brīdī."

B. Savienības tiesības

6. Tirdzniecības un sadarbības nolīgums starp Eiropas Savienību un Eiropas Atomenerģijas kopienu, no vienas puses, un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti, no otras puses (turpmāk tekstā – "TSN")[5], ir asociācijas nolīgums, kura pamatā ir LESD 217. pants[6] un Eiropas

[3] Skat. spriedumu *Del Río Prada* pret Spāniju, 89. punkts.

[4] Skat. Bingham, T., *The Rule of Law*, Penguin Books, Londona, 2011, 79. lpp.

[5] OV 2021, L 149, 10. lpp.

[6] Padomes Lēmums (ES) 2021/689 (2021. gada 29. aprīlis) par to, lai Savienības vārdā noslēgtu [TSN] un Nolīgumu starp Eiropas Savienību un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti par drošības procedūrām klasificētas informācijas apmaiņai un aizsardzībai (OV 2021, L 149, 2. lpp.).

Atomenerģijas kopienas dibināšanas līguma 101. pants[7]. Pēc sākotnējās provizoriskās piemērošanas no 2021. gada 1. janvāra[8] tas stājās spēkā 2021. gada 1. maijā pēc tam, kad to bija ratificējusi Eiropas Savienība un Apvienotā Karaliste[9]. TSN sastāv no septiņām daļām[10].

7. TSN 5. pants "Privātās tiesības" ietverts TSN pirmās daļas[11] II sadaļā[12] un ir šāds:

"1. Neskarot Protokola par sociālā nodrošinājuma koordinēšanu SSC.67. pantu un izņemot – attiecībā uz Eiropas Savienību – šā nolīguma trešo daļu, nekas šajā nolīgumā vai jebkurā papildinošā nolīgumā nav interpretējams tā, ka tas piešķirtu tiesības vai uzliktu pienākumus personām, izņemot tiesības un pienākumus, kas Pušu starpā radušies saskaņā ar starptautiskajām publiskajām tiesībām, ne arī tā, ka tas atļautu uz šo nolīgumu vai jebkuru papildinošu nolīgumu tieši atsaukties Pušu iekšzemes tiesību sistēmās.

2. Puse savos tiesību aktos neparedz tiesības celt prasību pret otru Pusi, pamatojoties uz to, ka otra Puse ir pārkāpusi šo nolīgumu vai jebkuru papildinošu nolīgumu."

8. Trešā daļa attiecas uz tiesībaizsardzības un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās.

9. TSN 524. pantā "Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzība" trešās daļas I sadaļā[13] ir noteikts:

"1. Šajā daļā paredzētā sadarbība balstās uz Pušu un dalībvalstu daudzgadīgām tradīcijām demokrātijas un tiesiskuma ievērošanā un personu pamattiesību un brīvību aizsardzībā, tai skaitā to, kas noteiktas Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā un Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā, un uz to, cik svarīga ir minētajā konvencijā ietverto tiesību un brīvību īstenošana iekšzemē.

2. Nekas šajā daļā nemaina pienākumu ievērot pamattiesības un tiesiskos principus, kas jo īpaši atspoguļoti Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijā un Savienības gadījumā – [Hartā]."

10. Trešās daļas VII sadaļā "Izdošana" (596.–632. pants) ir noteikts nodošanas režīms starp dalībvalstīm un Apvienoto Karalisti. Šos noteikumus papildina 43. pielikums, kurā izklāstīta apcietināšanas orderī iekļaujamā informācija[14].

7 Padomes Lēmums (Euratom) 2020/2253 (2020. gada 29. decembris), ar ko apstiprina to, ka Eiropas Komisija noslēdz Nolīgumu starp Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes valdību un Eiropas Atomenerģijas kopienu par sadarbību drošā kodolenerģijas izmantošanā miermīlīgiem mērķiem, un to, ka Eiropas Komisija Eiropas Atomenerģijas kopienas vārdā noslēdz [TSN] (OV 2020, L 444, 11. lpp.).

8 Skat. TSN 783. panta 2. punktu.

9 Skat. TSN 783. panta 1. punktu un Paziņojumu par to, ka stājās spēkā TSN un Nolīgums starp Eiropas Savienību un Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienoto Karalisti par drošības procedūrām klasificētas informācijas apmaiņai un aizsardzībai spēkā stāšanos (OV 2021, L 149, 2560. lpp.).

10 Par kopīgiem un institucionāliem noteikumiem (pirmā daļa), tirdzniecību, transportu, zvejniecību un citiem pasākumiem (otrā daļa), tiesībaizsardzību un tiesu iestāžu sadarbību krimināllietās (trešā daļa), tematisko sadarbību (ceturtā daļa), dalību Savienības programmās, pareizu finanšu pārvaldību un finanšu noteikumiem (piektā daļa), strīdu izšķiršanu un horizontālajiem noteikumiem (sestā daļa) un nobeiguma noteikumiem (septītā daļa).

11 Kopīgie un institucionālie noteikumi.

12 Interpretācijas principi un definīcijas.

13 Vispārīgi noteikumi.

14 Saskaņā TSN 778. panta 2. punkta r) apakšpunktu 43. pielikums ir trešās daļas VII sadaļas neatņemama sastāvdaļa. Skat. arī TSN 606. pantu par apcietināšanas ordera saturu un formu.

11. TSN 599. panta "Darbības joma" 3. punktā ir paredzēts:

"Ievērojot 600. pantu, 601. panta 1. punkta b) līdz h) apakšpunktu un 602., 603. un 604. pantu, valsts neatsaka tāda apcietināšanas ordera izpildi, kas izsniegts saistībā ar turpmāk minētajām darbībām, ja par šādām darbībām ir paredzēts brīvības atņemšanas sods vai ar brīvības atņemšanu saistīts drošības līdzeklis, kura maksimālais ilgums ir vismaz 12 mēneši:

a) ikvienas personas darbībām, kura palīdz kādai personu grupai, kas darbojas ar kopēju mērķi – veikt vienu vai vairākus nodarījumus terorisma jomā, kā minēts 1. un 2. pantā Eiropas Konvencijā par terorisma apkarošanu, kura noslēgta Strasbūrā 1977. gada 27. janvārī, vai saistībā ar nelikumīgu narkotisko vielu un psihotropo vielu tirdzniecību, vai slepkavību, smagu miesas bojājumu nodarīšanu, nolaupīšanu, nelikumīgu brīvības atņemšanu, ķīlnieku sagrābšanu vai izvarošanu – pat, ja šī persona nepiedalās faktiskajā attiecīgā nodarījuma vai nodarījumu veikšanā; šādām darbībām jābūt tīšam un veiktām, personai apzinoties, ka viņas dalība palīdzēs grupas kriminālo darbību veikšanai; vai

b) terorismu, kā definēts 45. pielikumā."

12. TSN 604. panta c) punktā[15] noteikts: "ja ir pamatots iemesls uzskatīt, ka pastāv reāls apdraudējums pieprasītās personas pamattiesību ievērošanai, izpildes tiesu iestāde, pirms tā pieņem lēmumu par apcietināšanas ordera izpildi, attiecīgā gadījumā var pieprasīt papildu garantijas attiecībā uz izturēšanos pret pieprasīto personu pēc tās nodošanas".

13. TSN 613. panta 2. punktā ir precizēts: "ja izpildes tiesu iestāde uzskata, ka informācija, ko paziņojusi izsniegšanas valsts, ir nepietiekama, lai ļautu pieņemt lēmumu par nodošanu, tā lūdz, lai steidzami sniedz vajadzīgo papildu informāciju, konkrēti to, kas attiecas uz [..] 604. [..] pantu, un tā var noteikt termiņu tās saņemšanai [..]."

III. Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

14. *District Judge of the Magistrates' Courts of Northern Ireland* (Ziemeļīrijas Miertiesas apgabala tiesnesis) 2021. gada 26. novembrī izdeva četrus orderus MA apcietināšanai attiecībā uz četriem noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar terorismu[16] un kas, iespējams, ir izdarīti laikā no 2020. gada 18. līdz 20. jūlijam. Par pirmo no šiem noziedzīgiem nodarījumiem var sodīt ar brīvības atņemšanu līdz 10 gadiem, savukārt par pārējiem trim – piespriest mūža ieslodzījumu.

15. Ar 2022. gada 24. oktobra spriedumu un 2022. gada 24. oktobra un 7. novembra rīkojumiem *High Court* (Augstā tiesa, Īrija) izdeva rīkojumu par MA nodošanu Apvienotajai Karalistei, atsakot viņam atļauju iesniegt apelācijas sūdzību *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa, Īrija).

16. Ar 2023. gada 17. janvāra lēmumu *Supreme Court* (Augstākā tiesa) atļāva MA iesniegt apelācijas sūdzību par šo spriedumu un šiem *High Court* (Augstā tiesa) rīkojumiem.

17. MA apgalvo, ka viņa nodošana Apvienotajai Karalistei nav saderīga ar noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības principu.

15 TSN 604. panta nosaukums ir "Garantijas, kas izsniegšanas valstij jāsniedz īpašos gadījumos".

16 Četri noziedzīgie nodarījumi ir šādi: 1) dalība aizliegtā organizācijā, 2) terora aktu īstenošanā iesaistītas organizācijas darbības vadīšana, 3) sazvērestība, lai vadītu ar terorisma aktu veikšanu saistītas organizācijas darbību, un 4) gatavošanās terora aktu īstenošanai.

18. Iesniedzējtiesa norāda, ka gadījumā, ja MA tiktu nodots Apvienotajai Karalistei un notiesāts ar brīvības atņemšanu, viņa tiesības uz nosacītu atbrīvošanu reglamentētu Apvienotās Karalistes tiesību akti, kas pieņemti pēc iespējamās to noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, par kuriem pret viņu uzsākts kriminālprocess.

19. Tā kā iesniedzējtiesa šaubījās par nepieciešamību pārbaudīt, vai pastāv Hartas 49. panta 1. punkta pārkāpuma risks, un, ja pastāv, kā izpildes tiesu iestādei būtu jāveic šī pārbaude saskaņā ar TSN un Hartu, tā nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai prejudiciālu jautājumu.

20. Spriedumā *Alchaster*[17] Tiesa ir nolēmusi, ka TSN 524. panta 2. punkts un 604. panta c) punkts, lasot tos kopsakarā ar Hartas 49. panta 1. punktu ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja persona, uz kuru attiecas uz šā nolīguma pamata izdots apcietināšanas orderis, norāda uz šā 49. panta 1. punkta pārkāpuma risku nodošanas Apvienotajai Karalistei gadījumā, šai personai nelabvēlīgu nosacītas atbrīvošanas nosacījumu grozījumu dēļ, kuri izdarīti pēc noziedzīgā nodarījuma – par kuru pret minēto personu ir vērsta kriminālvajāšana – iespējamās izdarīšanas, izpildes tiesu iestādei ir jāveic autonoma pārbaude par šā riska esamību pirms lēmuma pieņemšanas par šā apcietināšanas ordera izpildi situācijā, kad šī tiesu iestāde jau ir izslēgusi ECPAK 7. panta pārkāpuma risku, pamatodamās uz Apvienotās Karalistes vispārīgi sniegtajām garantijām attiecībā uz ECPAK ievērošanu un uz iespēju šai pašai personai celt prasību Eiropas Cilvēktiesību tiesā. Pēc šīs pārbaudes attiecīgā izpildes tiesu iestāde minētā apcietināšanas ordera izpildi var atteikt tikai tad, ja pēc tam, kad tā būs lūgusi izsniegšanas tiesu iestādei papildu informāciju un garantijas, tās rīcībā būs objektīva, ticama, precīza un pienācīgi atjaunināta informācija, kas pierādīs, ka pastāv reāls risks, ka tiks grozīts attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienā paredzētā soda apmērs, tādējādi izraisot bargāka soda piemērošanu nekā sākotnēji paredzētais.

21. Ņemot vērā šo spriedumu, iesniedzējtiesa saskaņā ar TSN 613. panta 2. punktu lūdza Apvienotās Karalistes iestādēm sniegt papildu informāciju par Apvienotās Karalistes tiesību aktiem, kas būtu piemērojami MA, ja viņš tiktu notiesāts par vienu vai vairākiem noziedzīgajiem nodarījumiem, par kuriem viņš tiek vajāts. *District Judge of the Magistrates' Courts of Northern Ireland* (Ziemeļīrijas Miertiesas apgabaltiesas tiesnesis) atbildēja uz šo lūgumu 2024. gada 17. septembrī.

22. Papildus šai atbildei iesniedzējtiesa apstiprina, ka pamatlietā aplūkoto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas brīdī tad, ja tika piespriests brīvības atņemšanas sods uz noteiktu laiku, tiesai, kas to piemēroja, bija jānosaka "cietumā pavadāmais laikposms", kas nedrīkstēja pārsniegt pusi no piespriestā soda, kura beigās noziedzīgā nodarījuma izdarītājs jāatbrīvo nosacīti. Mūža ieslodzījuma, nenoteikta brīvības atņemšanas soda vai pagarināta brīvības atņemšanas soda gadījumā nosacīta atbrīvošana varēja notikt tikai pēc konkrēta perioda beigām, ja *Parole Commissioners for Northern Ireland* (Ziemeļīrijas nosacītas atbrīvošanas komisāri, Apvienotā Karaliste) uzskatīja, ka notiesātās personas turpmāka paturēšana ieslodzījumā nav nepieciešama sabiedrības aizsardzībai.

23. Saskaņā ar Ziemeļīrijas nosacītas atbrīvošanas režīmu, kas piemērojams, sākot ar 2021. gada 30. aprīli, tostarp attiecībā uz noziedzīgiem nodarījumiem, kas izdarīti pirms šā datuma, noteikts brīvības atņemšanas sods par konkrētu ar terorismu saistītu noziedzīgu nodarījumu sastāv no tiesneša noteikta "atbilstoša cietumā pavadāmā laikposma" un papildus viena gada, kurā notiesāto personu nosacīti atbrīvo. Kopējais soda ilgums nedrīkst pārsniegt maksimālo brīvības

[17] Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs (C-202/24, EU:C:2024:649, 98. punkts un rezolutīvā daļa).

atņemšanas soda termiņu. Personu var nosacīti atbrīvot arī pēc tam, kad pagājušas divas trešdaļas no "atbilstošā cietumā pavadāmā laikposma", ar nosacījumu, ka nosacītas atbrīvošanas komisāri ir pārliecināti, ka tās turpmāka paturēšana ieslodzījumā nav nepieciešama sabiedrības aizsardzībai.

24. Noteikumi par personas, kurai piespriests mūža ieslodzījums, nenoteikts brīvības atņemšanas sods vai pagarināts brīvības atņemšanas sods, nosacītu atbrīvošanu nav būtiski šajā lietā, jo iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka MA sūdzības attiecas tikai uz grozījumu noteikumos par noteiktiem brīvības atņemšanas sodiem.

25. Iesniedzējtiesa uzskata, ka pastāv reāla iespēja, ka MA tiks notiesāts ar noteiktu brīvības atņemšanas termiņu, ja viņš tiks atgriezts Apvienotajā Karalistē, un ka attiecīgā grozījuma rezultātā personas, kurām piespriests šāds brīvības atņemšanas sods, paliks ieslodzījumā ilgāku laiku. Tā vēlas noskaidrot, vai grozījumu, kā rezultātā tika atcelts režīms, saskaņā ar kuru nosacīta atbrīvošana bija automātiska, joprojām var uzskatīt par tādu, kas attiecas tikai uz soda izpildi, vai arī tas ar atpakaļejošu spēku maina pašu soda apmēru.

26. Šādos apstākļos ar 2024. gada 22. oktobra lēmumu, kas Tiesas kancelejā saņemts 2024. gada 24. oktobrī, Augstākā tiesa nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

"Vai tādu grozīto noteikumu piemērošana personai, kas notiesāta par noziedzīgu nodarījumu vai nodarījumiem un kurai piespriests(-i) viens vai vairāki noteikti sodi, kuru rezultātā tai būs jāizcieš vismaz divas trešdaļas no šā soda termiņa un tad tai būs tikai tiesības uz nosacītu atbrīvošanu, kas pakļautas nosacījumiem un ir atkarīgas no bīstamības novērtējuma, lai gan saskaņā ar noteikumiem, kas bija piemērojami iespējamo noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas laikā, šai persona automātiski būtu bijušas tiesības uz nosacītu atbrīvošanu saskaņā ar likumu, tiklīdz tā būtu izcietusi pusi no šā soda, nozīmē, ka notiesātajai personai ir uzlikts "bargāks sods" nekā sods, kas bija piemērojams iespējamo noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas laikā, un tādējādi pastāv Hartas 49. panta 1. punkta pārkāpums?"

IV. Tiesvedība Tiesā

27. *Supreme Court* (Augstākā tiesa) lūdza izskatīt šo lietu, piemērojot Tiesas Reglamenta 105. panta 1. punktā paredzēto paātrināto tiesvedību.

28. Reglamenta 105. panta 1. punktā ir noteikts, ka Tiesas priekšsēdētājs pēc iesniedzējtiesas pieteikuma vai izņēmuma kārtā pēc savas ierosmes un pēc tiesneša referenta priekšlikuma un pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas var nolemt lūgumam sniegt prejudiciālu nolēmumu, ja lietas apstākļi prasa to izskatīt īsā termiņā, piemērot paātrinātu tiesvedību [18].

29. Tiesas priekšsēdētājs 2024. gada 26. novembrī pēc tiesneša referenta priekšlikuma un pēc ģenerāladvokāta uzklausīšanas nolēma apmierināt iesniedzējtiesas lūgumu, lai šis lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu tiktu izskatīts paātrinātā tiesvedībā saskaņā ar Reglamenta 105. panta 1. punktu [19]. Tiesas priekšsēdētājs savu lēmumu pamatoja ar to, ka iesniedzējtiesas uzdotais prejudiciālais jautājums ir izvirzīts lietā attiecībā uz apcietinājumā esošu personu LESD

[18] Turklāt, ja lietā rodas būtiskas neskaidrības, kuras skar valsts konstitucionālo tiesību un Savienības tiesību pamatjautājumus, var būt nepieciešams, ņemot vērā šādas lietas īpašos apstākļus, to izskatīt īsā termiņā. Skat. Tiesas priekšsēdētāja rīkojumu, 2018. gada 19. oktobris, *Wightman* u.c. (C-621/18, EU:C:2018:851, 10. punkts un tajā minētā judikatūra).

[19] Skat. Tiesas priekšsēdētāja rīkojumu, 2024. gada 26. novembris, MA (C-743/24, EU:C:2024:983).

267. panta ceturtās daļas izpratnē. Turklāt atbilde uz šo jautājumu, ņemot vērā tā raksturu un apstākļus, kādos tas ir uzdots, var ietekmēt attiecīgās personas turpmāku paturēšanu ieslodzījumā [20].

30. Tiesas priekšsēdētājs noteica rakstveida apsvērumu iesniegšanas termiņu 2024. gada 10. decembrī. Saskaņā ar Reglamenta 105. panta 2. punktu tiesas sēdes datums tika noteikts 2025. gada 21. janvārī.

31. Rakstveida apsvērumus iesniedza pamatlietas dalībnieki, Eiropas Komisija un Apvienotās Karalistes valdība [21]. Visi lietas dalībnieki piedalījās minētajā tiesas sēdē.

V. Izvērtējums

32. Šī ir otrā reize pusgada laikā, kad iesniedzējtiesa ir vērsusies Tiesā saistībā ar to pašu lietu valsts līmenī: Īrijas iestādes nav pārliecinātas, vai personu, kas, iespējams, izdarījusi vairākus noziedzīgus nodarījumus, var nodot Apvienotajai Karalistei saskaņā ar attiecīgajiem TSN noteikumiem.

33. 2024. gada 29. jūlija spriedumā Tiesa nosprieda, ka TSN 524. panta 2. punkts un 604. panta c) punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka tad, ja persona, uz kuru attiecas apcietināšanas orderis, norāda uz Hartas 49. panta 1. punkta pārkāpuma risku nodošanas Apvienotajai Karalistei gadījumā, šai personai nelabvēlīgu nosacītas atbrīvošanas nosacījumu grozījumu dēļ, kuri izdarīti pēc noziedzīgā nodarījuma – par kuru pret minēto personu ir vērsta kriminālvajāšana – iespējamās izdarīšanas, izpildes tiesu iestādei ir jāveic autonoma pārbaude par šāda riska esamību pirms lēmuma pieņemšanas par minētā apcietināšanas ordera izpildi [22]. Pēc šīs pārbaudes attiecīgajai izpildes tiesu iestādei būs jāatsakās izpildīt minēto apcietināšanas orderi tikai tad, ja pēc tam, kad tā būs lūgusi izsniegšanas tiesu iestādei papildu informāciju un garantijas, tās rīcībā būs objektīva, ticama, precīza un pienācīgi atjaunināta informācija, kas pierādīs, ka pastāv reāls risks, ka tiks grozīts attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienā paredzētā soda apmērs, tādējādi izraisot bargāka soda piemērošanu nekā sākotnēji paredzētais [23].

34. Konkrētāk, attiecībā uz Hartas 49. panta 1. punkta piemērošanas jomu Tiesa ir atsaukusies uz: 1) savu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru šajā pantā ir ietvertas vismaz tādas pašas garantijas, kādas paredzētas ECPAK 7. pantā, kas saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu ir jāuzskata par minimālās aizsardzības slieksni [24], un 2) ECT pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru, piemērojot ECPAK 7. pantu, ir jānošķir pasākums, kas būtībā ir "sods", un pasākums, kas saistīts ar soda "izpildi" vai "piemērošanu". Tādējādi, ja pasākuma raksturs un mērķis attiecas uz atbrīvošanu no soda vai izmaiņām nosacītās atbrīvošanas sistēmā, šis pasākums nav "soda" neatņemama sastāvdaļa ECPAK 7. panta izpratnē [25].

[20] Skat. Tiesas priekšsēdētāja rīkojumu, 2024. gada 26. novembris, MA (C-743/24, EU:C:2024:983, 8. punkts).

[21] Tāpat kā lietā, kurā pasludināts 2024. gada 29. jūlija spriedums *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649), Apvienotajai Karalistei ir tiesības iestāties šajā lietā. Sīkāku informāciju skat. ģenerāladvokāta M. Špunara [*M. Szpunar*] secinājumos lietā *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559, 30. punkts un 19. zemsvītras piezīme).

[22] Tas attiecas arī uz situāciju, kad šī tiesu iestāde jau ir noraidījusi ECPAK 7. panta pārkāpuma risku, paļaujoties uz Apvienotās Karalistes vispārīgi sniegtajām garantijām attiecībā uz ECPAK ievērošanu un uz šīs personas iespēju celt prasību ECT. Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 98. punkts).

[23] Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 98. punkts).

[24] Turpat, 92. punkts un tajā minētā judikatūra.

[25] Turpat, 94. punkts un tajā minētā ECT judikatūra.

35. Turpinājumā Tiesa ir secinājusi, ka pasākums, kas attiecas uz soda izpildi, būs nesaderīgs ar Hartas 49. panta 1. punktu tikai tad, ja tas ar atpakaļejošu spēku groza attiecīgā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienā paredzētā soda apmēru, tādējādi izraisot bargāka soda piemērošanu nekā sākotnēji paredzētais. Lai gan tas katrā ziņā tā nav tad, ja ar šo pasākumu tiek vienīgi pagarināts nosacītās atbrīvošanas pieļaujamības slieksnis, tad citādi var būt tostarp tad, ja minētais pasākums būtībā atceļ nosacītas atbrīvošanas iespēju vai ja tas ir daļa no pasākumu kopuma, kas padara smagāku sākotnēji paredzētā soda būtību [26].

36. Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā vēlas noskaidrot, vai Hartas 49. panta 1. punkta otrais teikums ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā ietvertais jēdziens "smagāks sods" attiecas uz situāciju, kurā nosacītas atbrīvošanas režīmu regulējošās tiesību normas ir grozītas, tiesības uz automātisku nosacītu atbrīvošanu pēc piespriestā soda pirmās puses izciešanas aizstājot ar tiesībām uz atbrīvošanu tikai pēc vismaz divu trešdaļu no piespriestā soda izciešanas. Šī atbrīvošana ir atkarīga no nosacītas atbrīvošanas komisāru veikta novērtējuma.

A. Soda piespriešana un tā izpilde

37. Vispirms jāuzsver, ka, izņemot TSN izveidoto nodošanas mehānismu [27], Savienības līmenī nav saskaņoti jēdzieni, kurus gatavojos analizēt. Visi šie jēdzieni vienā vai otrā formā ir sastopami katras Savienības dalībvalsts tiesību sistēmā. Tomēr saskaņošanas trūkuma dēļ jēdzieni un detaļas neizbēgami atšķiras starp dalībvalstīm. Tādēļ turpmāk sniegtajā diskusijā ir mēģināts apkopot un izskaidrot jēdzienus, kas ir kopīgi jebkurai krimināltiesību sistēmai.

38. Šī lieta skar atšķirību starp soda piespriešanu un tā izpildi [28].

39. Krimināltiesību akti paredz dažādus sodus, no kuriem visbargākais ir brīvības atņemšana cietumsoda veidā. Šādu spriedumu tiesa piesprież [29] publiskas tiesvedības noslēgumā un pauž publisku nosodījumu nodarījumam, tādējādi veicinot likuma ievērošanu. Tas ietver būtisku likumpārkāpēja tiesību ierobežojumu, un tādēļ tam ir jābūt samērīgam ar noziedzīga nodarījuma smagumu un vainas pakāpi [30]. Šā soda mērķis ir daudzpusīgs un parasti ietilpst vairākās kategorijās, piemēram, sodīšana [31], atturēšana [32] un rehabilitācija [33].

[26] Turpat, 97. punkts.

[27] TSN pamatā lielā mērā ir Padomes Pamatlēmums 2002/584/TI (2002. gada 13. jūnijs) par Eiropas apcietināšanas orderi un par nodošanas procedūrām starp dalībvalstīm (OV 2002, L 190, 1. lpp.), kurā grozījumi izdarīti ar Padomes 2009. gada 26. februāra Pamatlēmumu 2009/299/TI (OV 2009, L 81, 24. lpp.). Skat. arī ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumus lietā *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559, 63. punkts un nākamie punkti).

[28] Šajos secinājumos terminus "izpilde" un "piemērošana" lietošu kā sinonīmus.

[29] Tas bieži ir noteikts valsts konstitūcijā. Skat., piemēram, *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland* (Vācijas Federatīvās Republikas pamatlikums) 92. pantu, kā arī *Bundesverfassungsgericht* (Federālā konstitucionālā tiesa, Vācija) spriedumu, 1967. gada 6. jūnijs, 2 BvR 375/60, 53/60 un 18/65.

[30] Šajā nozīmē skat. Jescheck, H.-H., un Weigend, T., *Lehrbuch des Strafrechts, Allgemeiner Teil*, 5. izdevums, Duncker & Humblot, Berlīne, 1996, 13. lpp.

[31] Tādējādi šis sods kalpo kā taisnīga atmaksa par izdarīto noziegumu, nodrošinot, ka likumpārkāpējs izjūt savas rīcības sekas.

[32] Turklāt tas attur gan individuālu likumpārkāpēju (konkrēta atturēšana) no turpmāku noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas, gan sabiedrību kopumā (vispārējā atturēšana) no noziedzīgu nodarījumu izdarīšanas vispār.

[33] Vienlaikus tā mērķis ir palīdzēt noziedzīgu nodarījumu izdarītājiem, lai tie varētu no jauna integrēties sabiedrībā un dzīvot no noziedzības brīvu dzīvi.

40. Savukārt soda izpilde attiecas uz tiesas piespriestā brīvības atņemšanas soda piemērošanas jeb izpildes procesu. Soda izpildes režīmi dažādās tiesību sistēmās ievērojami atšķiras [34]. Soda izpilde var ietvert ieslodzīto uzņemšanu cietumā, ieslodzījuma norises jautājumus un soda izpildes pārvaldību.

41. Lai gan tradicionāli soda izpilde ir uzticēta izpildvarai [35], tiesību sistēmas atšķiras jautājumā par to, kurš pieņem *lēmumu* par atbrīvošanu no ieslodzījuma: dažās [valstīs] lēmumu obligāti pieņem tiesnesis [36], savukārt citās – nodrošina izpildvara [37]. Atsevišķās dalībvalstīs pastāv hibrīdsistēma, kurā attiecībā uz konkrētiem noziedzīgiem nodarījumiem lemj izpildvara, vienojoties ar tiesu varas daļu [38].

42. Lai gan teorētiski atšķirība starp soda piespriešanu un tā izpildi ir diezgan skaidra, velns slēpjas detaļās, un dažkārt ir grūti novilkt robežu starp tām [39], kā mēģināšu ilustrēt ar trim kodolīgiem piemēriem: nosacītu sodu, samazinātu sodu un pirmstermiņa atbrīvošanu no ieslodzījuma.

43. Pirmās kategorijas gadījumā notiesāšanas brīdī tiesa var lemt par nosacīta soda piemērošanu, ļaujot notiesātajai personai izvairīties no soda izciešanas ieslodzījumā, ja ir izpildīti noteikti nosacījumi. Tas jo īpaši un parasti attiecas uz sodiem ar nelielu sodu mēru, ja nav vērā ņemamas iepriekšējas sodāmības vai būtiska atkārtota noziedzīga nodarījuma riska, vai gadījumos, kad ir pozitīva sociālā prognoze.

44. Attiecībā uz otro kategoriju: pēc soda piespriešanas tā ilgumu var oficiāli saīsināt. To sauc par soda samazināšanu (vai atbrīvošanu no soda). Parasti tā var būt pārsūdzības, apžēlošanas, amnestijas vai, gluži vienkārši, tiesību aktu vai pat judikatūras izmaiņu rezultāts. Ja tā notiek, jaunais, īsākais termiņš kļūst par oficiālo soda ilgumu.

45. Trešā kategorija attiecas uz pirmstermiņa atbrīvošanas režīmiem no ieslodzījuma. Šajā gadījumā (sākotnējais) sods, īpaši tā ilgums, netiek mainīts. Tā vietā ieslodzītajam, ievērojot noteiktus nosacījumus, atļauts izciest atlikušo soda daļu ārpus ieslodzījuma vietas. Tas ir pārejas

[34] Höffler, K., un Padfield, N., "The implementation of sentences", no Ambos, K., Duff, A., Heinze, A., Roberts, J., un Weigend, T., *Core Concepts in Criminal Law and Criminal Justice*, Volume II, Cambridge University Press, 2022, 349.–391. lpp., 379. lpp.

[35] Skat. Tulkens, F., un van de Kerchove, M., *Introduction au droit penal. Aspects juridiques et criminologiques*, 8. izdevums, Wolters, Vaterlo, 2007, 595. lpp. Skat. arī Spielmann, A., "L'exécution des peines – un éternel problème", no *Diagonales à travers le droit luxembourgeois, Livre jubilaire de la Conférence Saint-Yves 1946-1986*, Imprimérie Saint-Paul, Luksemburga, 1986, 831.–846. lpp., 839. lpp., pārpublicēts Spielmann, D. (red.), *Au diapason des Droits de l'Homme. Ecrits choisis (1975-2003)*, Bruylant, Brisele, 2006, 151.–167. lpp., 159. lpp.

[36] Piemēram, Beļģijā (2006. gada 17. maija *Loi relative au statut juridique externe des personnes condamnées à une peine privative de liberté et aux droits reconnus à la victime dans le cadre des modalités d'exécution de la peine* (Likums par personu, kam piespriests brīvības atņemšanas sods, ārējo juridisko statusu un par cietušā tiesībām saistībā ar soda izpildes kārtību) V sadaļas II nodaļa – *Tribunal de l'application des peines* (Krimināsodu izpildes tiesa)) vai Vācijā (*Strafprozeßordnung* (Kriminālprocesa kodekss) 462.a pants) – *Strafvollstreckungskammer* (Sodu izpildes palāta)).

[37] Tā tas ir Apvienotajā Karalistē, kā sīkāk izklāstīts turpmāk. Visaptverošam salīdzinošam pārskatam skat. van Kalmthout, A.M., un Tak, P.J.P., *Sanctions-Systems in the Member-States of the Council of Europe. Deprivation of liberty, community service and other substitutes. Part I* (1988) un *Part II* (1992), Kluwer Law International, Deventera. Skat. arī Pradel, J., *Droit pénal comparé*, 4. izdevums, Dalloz, 2016, 558. punkts.

[38] Skat., piemēram, Luksemburgu (*Code de procedure pénale* (Kriminālprocesa kodekss) 669. un nākamie panti), kur lēmumu var pieņemt ģenerālprokurors vai, attiecīgā gadījumā, ģenerālprokurors pēc komitejas, kuras sastāvā papildus ģenerālprokuroram ir divi prokuratūras tiesneši, ieteikuma.

[39] Skat. arī Kadelbach, S., "Kapitel 15: Keine Strafe ohne Gesetz", no Dörr, O., Grote, R., un Marauhn, T. (red.), *EMRK/GG Konkordanzkommentar*, 3. izdevums, Mohr Siebeck, Tībingene, 2022, 37. punkts.

posms starp ieslodzījuma režīmu (kas nozīmē brīvības atņemšanu) un pilnīgu brīvību [40]. Šāda pirmstermiņa atbrīvošana var būt automātiska vai atkarīga no labas uzvedības vai rehabilitācijas progresa.

46. Kopumā pastāv vienprātība, ka nosacīta notiesāšana (pirmā kategorija) attiecas uz soda piespriešanu, savukārt pirmstermiņa atbrīvošana no apcietinājuma (trešā kategorija) – uz soda izpildi. Soda samazināšanu (otrā kategorija) parasti uzskata par tādu, kas attiecas uz soda piespriešanu, jo soda ilgums tiek oficiāli saīsināts. Tomēr dažās tiesību sistēmās to interpretē kā soda izpildes daļu, jo soda saīsināšana notiek pēc notiesāšanas. Spriedums *Del Río Prada* pret Spāniju, kuru aplūkošu turpmāk, ietilpst šajā pēdējā minētajā kategorijā.

B. Par atpakaļejoša spēka aizlieguma principu (ECPAK 7. panta 1. punkts un Hartas 49. pants)

1. Vispārīgi apsvērumi

47. Tiesiskai valstij būtu jāaizsargā indivīds ne tikai ar krimināltiesībām, bet arī pret krimināltiesībām [41]. Tādējādi ikvienā tiesību sistēmā, no vienas puses, ir jāparedz piemērotas noziedzības novēršanas metodes un līdzekļi, bet, no otras puses, jānosaka arī ierobežojumi krimināltiesību izmantošanai, lai pilsoņi nebūtu neaizsargāti pret patvaļīgu vai pārmērīgu valsts rīcību. Viens no principiem, kas garantē pēdējo minēto, ir likumības princips. Tas kalpo, lai novērstu patvaļīgu un neparedzamu sodīšanu bez likuma vai pamatojoties uz nenoteiktu vai retroaktīvu likumu.

48. Likumības principu var iedalīt vēl četros apakšprincipos [42]: analoģijas aizliegums [43], paražu tiesību izmantošanas aizliegums soda noteikšanai vai pastiprināšanai [44], atpakaļejoša spēka aizlieguma princips [45] un aizliegums piemērot sodu bez konkrētas krimināltiesību normas [46].

49. Likumības princips ir ietverts Hartas 49. panta 1. punktā, saskaņā ar kuru nevienu nevar atzīt par vainīgu nodarījumā, kas ir darbība vai bezdarbība un ko tā izdarīšanas brīdī saskaņā ar attiecīgās valsts tiesībām vai starptautiskajām tiesībām neuzskata par noziedzīgu nodarījumu.

50. Tāpat nevar piemērot bargāku sodu par to, kas bijis piemērojams noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī. Ja pēc noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas tiesību aktos tiek paredzēts vieglāks sods, piemēro šo sodu.

51. Šīs tiesības kā pamattiesības ir juridiski īstenojamas [47].

40 Skat. Spielmann, D., un Spielmann, A., *Droit pénal général luxembourgeois*, 2. izdevums, Bruylant, Brisele, 2004, 576. lpp.

41 Skat. Roxin, C., *Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I*, 4. izdevums, C.H. Beck, Minhene, 2006, § 5 A, 1. punkts.

42 Par šo nodalījumu skat. Roxin, C., *Strafrecht Allgemeiner Teil, Band I*, 4. izdevums, C.H. Beck, Minhene, 2006, § 5 B, 7. punkts un nākamie punkti.

43 *Nullum crimen, nulla poena sine lege stricta.*

44 *Nullum crimen, nulla poena sine lege scripta.*

45 *Nulla crimen, nulla poena sine lege praevia.*

46 *Nullum crimen, nulla poena sine lege certa.*

47 Skat. Lemke, S., no von der Groeben, H., Schwarze, J., un Hatje, A. (red.), *Europäisches Unionsrecht (Kommentar), Band 1*, 7. izdevums, Nomos, Bādenbādene, 2015, Art. 49 GRC, 2. punkts.

52. Hartas 49. panta 1. punkts galvenokārt ir veidots, balstoties uz daļēji identiski formulēto [48] ECPAK 7. pantu [49]. Tas ir jāinterpretē tādējādi, ka tas ietver vismaz tās pašas prasības, kas izriet no ECPAK 7. panta [50]. To apstiprina (nesaistošie) paskaidrojumi attiecībā uz Hartu [51].

53. ECPAK 7. pants ir būtisks Konvencijas noteikums [52] un neatņemama tiesiskuma sastāvdaļa. Saskaņā ar ECPAK 15. pantu no tā nav atļauts atkāpties [53].

54. Tādējādi nonāku pie ECT judikatūras, uz kuru atsaucas, interpretējot Hartas 49. panta 1. punktu. Pastāv stabila šīs tiesas judikatūra par atpakaļejoša spēka aizliegumu [54], proti, ECPAK 7. panta 1. punkta otro teikumu, saskaņā ar kuru nedrīkst piespriest smagāku *sodu* nekā tas, kas bija piemērojams noziedzīga nodarījuma brīdī.

55. Saskaņā ar ECT tradicionālo un pastāvīgo judikatūru, lai gan sods ietilpst ECPAK 7. panta 1. punkta piemērošanas jomā, šis pants neattiecas uz soda izpildi [55].

56. Turklāt šādu pašu pieeju ir izmantojusi Apvienoto Nāciju Organizācijas Cilvēktiesību komiteja, kas ir Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām uzraudzības struktūra [56]. Savukārt valstu tiesību sistēmās atpakaļejoša spēka aizlieguma princips parasti attiecas tikai uz sodiem, nevis to izpildi [57].

48 Hartas 49. panta 1. punkta pirmo divu teikumu formulējums būtībā ir identisks ECPAK 7. panta 1. punkta formulējumam.

49 Tā pamatā ir arī Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 15. pants. Skat. paskaidrojumu par 49. pantu – Noziedzīgu nodarījumu un sodu likumības un samērīguma principi, kas ietilpst Paskaidrojumos attiecībā uz Pamattiesību hartu (OV 2007, C 303, 17. lpp.). Saskaņā ar LES 6. panta 1. punkta trešo daļu un Hartas 52. panta 3. punktu paskaidrojumi tika izstrādāti, lai sniegtu norādes Hartas interpretācijai, un tie pienācīgi jāņem vērā gan Savienības tiesām, gan dalībvalstu tiesām.

50 Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 92. punkts un tajā minētā judikatūra).

51 Skat. paskaidrojumu par 52. pantu – Tiesību un principu piemērošana un interpretēšana, kas ietilpst Paskaidrojumos attiecībā uz Pamattiesību hartu (OV 2007, C 303, 17. lpp.).

52 Šajā ziņā skat. arī Scalia, D., "L'Application du principe de légalité des peines aux noziegumi (les plus) Graves: l'orthodoxie retrouvée", *Revue trimestrielle des droits de l'homme*, 25. sēj., Nr. 99, Brisele, 2014, 689.–715. lpp., 714. lpp.

53 Šajā ziņā skat. arī ECT spriedumus, 1995. gada 22. novembris, *C. R.* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1995:1122JUD002019092, 32. punkts); 1995. gada 22. novembris, *S. W.* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1995:1122JUD002016692, 34. punkts), un 2008. gada 12. februāris, *Kafkaris* pret Kipru (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, 137. punkts).

54 Tomēr ir interesanti atzīmēt, ka, iesniedzot pieteikumus ECT, personas daudz biežāk savus argumentus pamato ar iespējamiem ECPAK 7. panta pārkāpumiem, nevis ar ECPAK 5. panta (tiesības uz brīvību un drošību), 6. panta (tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu) vai 8. panta (tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību) pārkāpumiem. Šajā jautājumā skat. Sanz-Caballero, S., "The principle of *nulla poena sine lege* revisited: The retrospective application of criminal law in the eyes of the European Court of Human Rights", no: *European Journal of International Law*, 28. sēj., Nr. 3, 2017, 787–817. lpp., 789. lpp. *Sanz-Caballero* arī norāda, ka nedaudzās lietas, kurās ECT ir konstatējusi ECPAK 7. panta pārkāpumu, "bieži vien ir bijušas bēdīgi slavenas un izraisījušas sabiedrības satraukumu".

55 Skat. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmumus, 1986. gada 3. marts, *Hogben* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1986:0303DEC001165385), un 1996. gada 28. februāris, *Hosein* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:0228DEC002629395). Skat. arī ECT lēmumu, 2005. gada 29. novembris, *Uttley* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:2005:1129DEC003694603), un ECT spriedumu, 2008. gada 12. februāris, *Kafkaris* pret Kipru (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, 142. punkts).

56 Starptautiskā pakta par pilsoniskajām un politiskajām tiesībām 15. pantā ir noteikts aizliegums piemērot krimināltiesības ar atpakaļejošu spēku. Cilvēktiesību komiteja ir precizējusi, ka nosacītas atbrīvošanas ar obligātu uzraudzību retroaktīva ieviešana nav uzskatāma par sodu minētā 15. panta izpratnē, bet gan par sociālās palīdzības pasākumu, kas paredzēts noziedzīga nodarījuma izdarītāja rehabilitācijas nodrošināšanai. Skat. *A. R. S.* pret Kanādu, Paziņojums Nr. 91/1981, U.N. Doc. CCPR/C/OP/1, 29. lpp. (1984), 5.3. punkts, pieejams tīmekļvietnē: https://juris.ohchr.org/casedetails/438/en-US. Tādēļ Cilvēktiesību komiteja atzina paziņojumu par nepieņemamu. Kritisku diskusiju skat. Schabas, W.A., *U.N. International Covenant on Civil and Political Rights. Nowak's CCPR Commentary*, 3. izdevums, N.P. Engel Verlag, Kēla [*Kehl*], 2019, *CCPR* 15. pants, 13. punkts.

57 Skat., piemēram, Merle, R., un Vitu, A., *Traité de droit criminel, Tome I*, 7. izdevums, Éditions Cujas, Parīze, 1997, 282. punkts, un Kuty, F., *Principes généraux du droit pénal belge*, Éditions Larcier, Brisele, 2007, 482. un 506. punkts.

2. Attiecīgais režīms

57. Tādējādi nonākam pie šīs lietas un jautājuma par to, vai attiecīgie pasākumi attiecas uz pašu sodu vai tā izpildi. Lai to noteiktu, ir būtiski atgādināt šo pasākumu iezīmes.

58. Galu galā iesniedzējtiesai, protams, ir jānosaka, vai šajā lietā pastāv Hartas 49. panta 1. punkta pārkāpuma risks tad, ja MA tiktu nodots Apvienotajai Karalistei [58]. Turklāt pastāv ievērojama nenoteiktība, jo vēl nav pieņemts notiesājošs spriedums un MA nodošana tiek pieprasīta saistībā ar iespējami izdarītiem noziedzīgiem nodarījumiem. Pašlaik noteikti nav zināms, vai notiesāšanas gadījumā sods būs brīvības atņemšana uz laiku vai mūža ieslodzījums. Taču visam tam galu galā nav nozīmes, jo iesniedzējtiesas jautājums skaidri attiecas uz noteiktu sodu. Tādēļ Tiesai būs jāpārbauda grozītie tiesību akti (tikai) attiecībā uz noteiktiem sodiem.

59. Tomēr, pamatojoties uz pieejamo informāciju un ņemot vērā, ka iesniedzējtiesai acīmredzami ir vajadzīgas norādes šajā jautājumā, kā to apliecina fakts, ka tā ir (atkārtoti) iesniegusi savu jautājumu Tiesai, uzskatu, ka šajā posmā varu sniegt tai nepieciešamās norādes.

a) Jauno noteikumu saturs

60. Pamatlietā aplūkoto noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas brīdī, kad tika piespriests brīvības atņemšanas sods uz noteiktu termiņu, tiesai, kas piesprieda šo sodu, bija jānosaka "cietumā pavadāmais laikposms", kas nedrīkstēja pārsniegt pusi no piespriestā soda un kura beigās noziedzīga nodarījuma izdarītājs automātiski bija jāatbrīvo nosacīti [59]. Ziemeļīrijas valsts sekretāram bija pienākums atbrīvot ieslodzīto, kurš bija izcietis attiecīgo cietumā pavadāmo laikposmu [60].

61. Saskaņā ar jauno tiesisko regulējumu notiesātai personai tagad tiek piespriests noteikts brīvības atņemšanas sods uz laiku, kas ir vienāds ar "atbilstošo ieslodzījumā pavadāmo laikposmu" kopā ar papildu vienu gadu, kurā noziedzīga nodarījuma izdarītājam tiek piemērota nosacīta atbrīvošana. Šis kopējais termiņš nevar pārsniegt maksimālo piemērojamo brīvības atņemšanas sodu (šajā lietā – 10 gadi) [61]. "Atbilstošais ieslodzījumā pavadāmais laikposms" ir jēdziens, kas, tiesas ieskatā, nodrošina soda atbilstību. Pēc divu trešdaļu šā termiņa izciešanas likumpārkāpēju var atbrīvot nosacīti pēc nosacītas atbrīvošanas komisāru norādījuma ar nosacījumu, ka komisāri ir pārliecināti, ka sabiedrības aizsardzībai vairs nav nepieciešams ieslodzīto ierobežot [62].

62. Tādējādi ar jaunajiem noteikumiem ir ieviestas divas atšķirīgas izmaiņas. Pirmkārt, nosacītas atbrīvošanas iespēja ir pārcelta no puses soda termiņa uz vismaz divām trešdaļām no tā, ievērojot, ka attiecīgā persona vienmēr tiek nosacīti atbrīvota vismaz vienu gadu pirms pilna termiņa beigām. Otrkārt, automātiskās atbrīvošanas sistēma ir aizstāta ar nosacīto sistēmu, kurā nepieciešama nosacītas atbrīvošanas komisāru iesaiste.

58 Šajā nozīmē skat. ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumus lietā *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559, 81. punkts).

59 Skat. 2008. gada *Criminal Justice (Northern Ireland) Order* (Krimināltiesību (Ziemeļīrija) rīkojums) 8. pantu, ko iesniedzējtiesa ir minējusi lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 17. un 18. punktā. Mūža ieslodzījuma, nenoteikta brīvības atņemšanas soda vai pagarināta brīvības atņemšanas soda gadījumā nosacīta atbrīvošana varēja notikt tikai pēc noteikta laikposma beigām, ja nosacītas atbrīvošanas komisāri (Apvienotā Karaliste) uzskatīja, ka notiesātās personas turpmāka paturēšana ieslodzījumā nav nepieciešama sabiedrības aizsardzībai.

60 Skat. 2008. gada *Criminal Justice (Northern Ireland) Order* (Krimināltiesību (Ziemeļīrija) rīkojums) 17. pantu, ko iesniedzējtiesa ir minējusi lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 17. un 18. punktā.

61 Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 22. punktu.

62 Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 22. punktu.

63. Jāpiebilst, kā to ir uzsvērusi iesniedzējtiesa[63], atsaucoties uz attiecīgo Apvienotās Karalistes *Supreme Court* (Augstākā tiesa) spriedumu[64], ka minētā tiesību akta grozījuma mērķis ir aizsargāt sabiedrību, izbeidzot teroristu automātisku pirmstermiņa atbrīvošanu, kā arī novilcinot agrāko brīdi, kad var apsvērt viņu atbrīvošanu.

b) Lietas dalībnieku argumenti

64. MA būtībā apgalvo, ka Tiesas spriedumā *Alchaster*[65] minētais pirmstermiņa atbrīvošanas iespējas "atcelšanas" jēdziens ir jāsaprot kā tāds, kas attiecas ne tikai uz jebkādas nosacītas atbrīvošanas iespējas atcelšanu jebkurā brīvības atņemšanas soda izpildes posmā, bet arī uz automātiskas atbrīvošanas, kas sākotnēji paredzēta noteiktā šīs izpildes posmā, atcelšanu. Turklāt MA uzskata, ka pamatlietā aplūkotie grozījumi pastiprina sākotnēji paredzēto sodu patieso bardzību. Viņš apgalvo, ka šie grozījumi pievieno sodīšanas elementu.

65. Īrija, Apvienotā Karaliste un Komisija uzskata pretēji. Tās uzsver, ka piemērotie sodi ir palikuši nemainīgi, proti, brīvības atņemšana uz laiku līdz 10 gadiem. Tās uzskata, ka pirmstermiņa atbrīvošanas nosacījumu grozīšana ir tipisks ar soda izpildi saistīta pasākuma piemērs. Turklāt nosacītas atbrīvošanas komisāriem nav pilnvaru palielināt vai samazināt piespriesto sodu.

c) Juridiskā analīze

66. Jāatzīst, ka šis ir robežgadījums, kurā pareizā atbilde nav uzreiz acīmredzama. Pirms varu sniegt Tiesai priekšlikumu atbildei, man rūpīgi jāizpēta attiecīgā ECT judikatūra[66].

1) ECT judikatūra

67. ECT pastāvīgās judikatūras sākumpunkts ir tas, ka jēdzienam "sods" ir autonoms tvērums[67]. Turklāt ECT savā judikatūrā konsekventi nošķir pasākumu, kas pats par sevi ir sods, no pasākuma, kas attiecas uz soda izpildi.

i) Lietas pirms sprieduma Del Río Prada *pret Spāniju*

68. Lēmumā lietā *Hogben*, kurā tika piespriests mūža ieslodzījums kā obligāts sods par slepkavību, tiesiskais regulējums noteica, ka attiecīgo personu, ja tā vairs netika uzskatīta par bīstamu, varēja pārvietot no slēgta cietuma uz atklātu cietumu, ar pamatotu cerību, ka divu gadu laikā pēc šādas pārvietošanas tā tiks atbrīvota. *Hobgen* kungs tika pārvietots uz atklātu cietumu pēc 13 gadiem ieslodzījumā. Šajā laikā tika grozīti noteikumi par nosacītu atbrīvošanu. Kompetentais ministrs[68] savas politiskās partijas konferencē paziņoja par jaunu nosacītas atbrīvošanas politiku. Norādītais

63 Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 21. punktu.

64 Skat. Apvienotās Karalistes Augstākās tiesas spriedumu, 2023. gada 19. aprīlis, *Morgan* u.c. pret *Ministry of Justice* [2023] UKSC 14, [2024] AC 130, 69. punkts, pieejams tīmekļvietnē: https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2022-0056.

65 Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 97. punkts).

66 Nozīme ir arī tās bijušās Eiropas Cilvēktiesību komisijas judikatūrai, kura darbojās pirms 1998. gada 1. novembrī stājās spēkā [ECPAK] 11. protokols, pārstrukturējot ar ECPAK izveidoto kontroles mehānismu.

67 Šajā nozīmē skat. ECT spriedumus, 1995. gada 9. februāris, *Welch* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1995:0209JUD001744090, 28. punkts); 1995. gada 8. jūnijs, *Jamil* pret Franciju (CE:ECHR:1995:0608JUD001591789, 31. punkts), un 2008. gada 12. februāris, *Kafkaris* pret Kipru (CE:ECHR:2008:0212JUD002190604, 142. punkts).

68 Proti, *Secretary of State for the Home Department* (iekšlietu ministrs, Apvienotā Karaliste).

mērķis bija izslēgt iespēju nosacīti atbrīvot pirms 20 gadu soda izciešanas "policijas vai cietuma darbinieku slepkavām, teroristiem, kuri izdarījuši slepkavības, bērnu seksuālajiem vai sadistiskajiem slepkavām un slepkavām, kas laupīšanas laikā izmantojušas šaujamieroci". Tā rezultātā *Hogben* kungam nebija tiesību uz atbrīvošanu, pirms viņš bija izcietis 20 gadus ieslodzījumā. Eiropas Cilvēktiesību komisija uzskatīja, ka "sods" ECPAK 7. panta 1. punkta izpratnē ir mūža ieslodzījums. Tas, ka tika grozīts nosacītas atbrīvošanas režīms, attiecās uz soda izpildi, nevis uz konkrēto "sodu"[69]. Tādēļ pieteikums tika atzīts par nepieņemamu.

69. Lēmumā lietā *Hosein* pieteikuma iesniedzējam tika piespriests mūža ieslodzījums. Tā kā aizturēšanas laikā viņš saslima un viņam bija jāatrodas slimnīcā ārstēšanās nolūkā, viņam tika atteikta uzklausīšana par nosacītu atbrīvošanu, kuras rezultātā viņš varēja tikt atbrīvots. Eiropas Cilvēktiesību komisija uzskatīja, ka "gaidas attiecībā uz nosacītu atbrīvošanu neietekmē piemēroto "sodu" [ECPAK] 7. panta izpratnē"[70].

70. Spriedumā *Grava* pieteikuma iesniedzējam tika piespriests sešu gadu brīvības atņemšanas sods, ko kompetentā apelācijas tiesa vēlāk samazināja līdz četriem gadiem. Pēc tam viņš lūdza soda samazinājumu, kas noteiktos apstākļos ļāva piemērot atbrīvošanu no soda. Pēc sākotnējā atteikuma viņam tika piešķirta atbrīvošana no soda. Tajā laikā pieteikuma iesniedzējs jau bija atbrīvots. Tomēr ieslodzījumā pavadītais laiks pārsniedza laiku, ko viņš būtu izcietis, ja atbrīvošana no soda būtu tikusi piemērota savlaicīgi. Attiecīgi pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka novēlota atbrīvošanas no soda pieteikuma dēļ viņam tika piemērots bargāks sods, nekā likums paredzēja viņa noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas brīdī. ECT nepiekrita, norādot, ka "sods" attiecas uz četru gadu brīvības atņemšanas sodu. Jautājums par atbrīvošanu no soda attiecas uz soda izpildi, nevis uz pašu sodu. Tāpēc netika konstatēts ECPAK 7. panta 1. punkta pārkāpums[71].

71. Lēmumā lietā *Uttley* pieteikuma iesniedzējam, kuram piespriests 12 gadu cietumsods, pēc divu trešdaļu soda izciešanas būtu bijušas tiesības uz pirmstermiņa atbrīvošanu, ja viņš būtu labi uzvedies[72]. Kamēr viņš atradās cietumā, noteikumi tika grozīti, nosakot, ka pirmstermiņa atbrīvošana pēc divu trešdaļu soda izciešanas tiek aizstāta ar nosacītu atbrīvošanu. Pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka šī nosacītā atbrīvošana ir smagāks sods nekā sākotnēji piespriestais. ECT noraidīja pieteikumu kā nepieņemamu, atkārtoti norādot, ka attiecīgais pasākums nav daļa no soda, bet gan daļa no režīma, kas regulē ieslodzīto atbrīvošanu pirms pilnīgas piespriestā soda izciešanas[73].

72. Tādējādi var rezumēt, ka no visām iepriekš minētajām lietām izriet, ka tad, ja pasākuma būtība un mērķis ir saistīti ar atbrīvošanu no soda vai pirmstermiņa atbrīvošanas režīma izmaiņām, tas nav daļa no "soda" ECPAK 7. panta izpratnē.

[69] Skat. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmumu, 1986. gada 3. marts, *Hogben* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1986:0303DEC001165385, 4. punkts).

[70] Skat. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmumu, 1996. gada 28. februāris, *Hosein* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1996:0228DEC002629395, 1. punkts).

[71] Skat. ECT spriedumu, 2003. gada 10. jūlijs, *Grava* pret Itāliju (CE:ECHR:2003:0710JUD004352298, 51. punkts).

[72] Nosacīta atbrīvošana būtu bijusi iespējama pēc vienas trešdaļas piespriestā soda izciešanas.

[73] Skat. ECT spriedumu, 2005. gada 29. novembris, *Uttley* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:2005:1129DEC003694603). Valsts līmenī *Court of Appeal (England & Wales)* (Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa)) nosprieda, ka nosacīta atbrīvošana ir visa soda neatņemama sastāvdaļa, nevis tikai viens no tā izpildes veidiem. Bija "fikcija" apgalvot, ka sods nav kļuvis apgrūtinošāks, tāpēc šī tiesa konstatēja ECPAK 7. panta pārkāpumu. Skat. spriedumu [2003] EWCA Civ 1130, 14. un 15. punkts; pieejams tīmekļvietnē: http://www2.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2003/1130.html. Tomēr Lordu palāta atcēla Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa) lēmumu ([2004] UKHL 38, pieejams tīmekļvietnē: https://publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd040722/uttley-1.htm). Sīkāk skat. Douglas, H. "Article 7: no punishment without law", no Simor, J., un Emmerson, B., *Human Rights Practice*, Sweet & Maxwell, Londona, 2024.

ii) Spriedums Del Río Prada *pret Spāniju*

73. Tas man liek uzdot jautājumu par to, cik lielā mērā spriedums *Del Río Prada* pret Spāniju ir mainījis iepriekš izklāstīto, diezgan formālistisko ECT pieeju.

74. *Del Río Prada* kundzes noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas laikā Spānijas 1973. gada Kriminālkodekss vairāku sodu gadījumā ierobežoja maksimālo brīvības atņemšanas termiņu līdz 30 gadiem. Turklāt minētais kriminālkodekss paredzēja, ka ieslodzītajam ir tiesības uz atbrīvojumu no soda – vienu dienu par katrām divām darba dienām. Vēlāk, proti, ne tikai pēc noziedzīgo nodarījumu izdarīšanas, bet arī pēc sodu piespriešanas *Tribunal Supremo* (Augstākā tiesa, Spānija) piemēroja tā saukto "*Parot*" doktrīnu, kas mainīja atbrīvošanas no soda aprēķināšanas kārtību. Tā vietā, lai soda atlaides attiecinātu uz [kopējo] 30 gadu maksimālo termiņu, tās tika piemērotas katram atsevišķam sodam. Rezultātā *Del Río Prada* kundzei *de facto* nebija iespējams saņemt *kādu atbrīvošanu no soda vispār*. Citiem vārdiem, iespēja saņemt atbrīvojumu no soda tika samazināta līdz nullei.

75. Šādos apstākļos ECT, izskatot lietu lielās palātas sastāvā[74], nosprieda, ka *Parot* doktrīnas piemērošana *Del Río Prada* situācijai atņēma jebkādu lietderīgo iedarbību atbrīvošanai no soda par ieslodzījumā veikto darbu, uz kuru viņai bija tiesības saskaņā ar likumu un atbilstoši galīgajiem lēmumiem, ko pieņēmuši par sodu izpildi atbildīgie tiesneši[75]. Turpinājumā ECT norādīja, ka šo noteikumu piemērošanas veids "pārsniedza vienkāršu soda izciešanas politiku"[76] un ka ""*Parot* doktrīnas" rezultātā maksimālais [30] gadu brīvības atņemšanas sods vairs nebija patstāvīgs sods, kuram tika piemērotas soda atlaides par darbu ieslodzījumā, bet kļuva par [30] gadu sodu, kuram šādas soda atlaides faktiski netika piemērotas"[77].

76. Šis pēdējais elements, manuprāt, ir izšķirošs šajā lietā: spriedumā *Del Río Prada* pret Spāniju jaunajā tiesiskajā situācijā vairs nebija nekādas iespējas saīsināt piespriesto sodu. Šāds ārkārtējs apstāklis bija līdzvērtīgs sākotnēji piespriestā soda apmēra pārdefinēšanai.

77. Uzskatu, ka spriedums *Del Río Prada* pret Spāniju būtībā apstiprina iepriekšējo judikatūru, saskaņā ar kuru tiek saglabāta atšķirība starp soda piespriešanu un tā izpildi. Taču šīs lietas apstākļi bija tādi, ka, izslēdzot jebkādu iespēju samazināt sodu, tika ietekmēts sākotnējā soda apmērs.

iii) Lietas pēc sprieduma Del Río Prada *pret Spāniju*

78. ECT šo nolēmumu ir piemērojusi vairākos lēmumos par pieteikumu nepieņemamību.

79. Lēmumā lietā *Abedin* pieteikuma iesniedzējam sākotnēji bija tiesības uz automātisku un beznosacījumu atbrīvošanu pēc trīs ceturtdaļu soda izciešanas. Saskaņā ar jaunajiem noteikumiem, kas tika pieņemti un stājās spēkā pēc viņa notiesāšanas, jebkura atbrīvošana bija jāapstiprina nosacītas atbrīvošanas komisijai. Turklāt nosacītas atbrīvošanas nosacījumi palika spēkā līdz soda termiņa beigām.

[74] Šajā gadījumā lieta pēc Spānijas valdības lūguma tika nodota izskatīšanai lielās palātas sastāvā saskaņā ar ECPAK 43. pantu, un tas nozīmē, ka šī ir izņēmuma lieta, kurā "[radies] nopietns jautājums par [ECPAK] interpretāciju vai piemērošanu, vai [kura] skar svarīgu jautājumu, kam ir vispārēja nozīme" (skat. ECPAK 43. panta 2. punktu).

[75] Spriedums *Del Río Prada* pret Spāniju, 107. punkts.

[76] Skat. spriedumu *Del Río Prada* pret Spāniju, 108. punkts.

[77] Skat. spriedumu *Del Río Prada* pret Spāniju, 109. punkts.

80. Citiem vārdiem, tāpat kā šajā lietā, automātiskās atbrīvošanas sistēma tika aizstāta ar sistēmu, kurā bija nepieciešama nosacītas atbrīvošanas komisijas iesaiste un apstiprinājums.

81. ECT vispirms atsaucās uz savu judikatūru, jo īpaši uz lēmumu lietā *Uttley* un spriedumu *Del Río Prada* pret Spāniju. Atsaukdamās konkrēti uz pēdējo minēto spriedumu, ECT atgādināja, ka izšķirošais elements, nosakot ECPAK 7. panta piemērojamību šādai lietai, bija tas, vai ieviesto izmaiņu rezultātā tika grozīts vai pārdefinēts *pats* sods [78]. Tā paskaidroja, ka spriedumā *Del Río Prada* pret Spāniju "jautājums par [ECPAK] 7. pantu radās tāpēc, ka tā vietā, lai piemērotu pieteikuma iesniedzējas nopelnītās soda atlaides viņas [kopējam] [30] gadu sodam, kā tas iepriekš tika darīts tiesu praksē, iestādes tās attiecināja uz atsevišķiem sodiem saskaņā ar nesenajām judikatūras izmaiņām. Tiesa uzskatīja, ka Spānijas prakses izmaiņu vispārējā ietekme būtībā bija tāda, ka pieteikuma iesniedzējai piespriestais sods tika mainīts vai pārdefinēts no [30] gadu termiņa, atskaitot atbrīvojumu no soda, uz [30] gadu termiņu bez tiesībām uz atbrīvojumu no soda" [79].

82. Pēc tam ECT nosprieda, ka tādi paši apsvērumi nav piemērojami *Abedin* kunga lietā, kurā viņam piespriestais brīvības atņemšanas sods uz 20 gadiem netika mainīts, un ka noteikumi par pirmstermiņa atbrīvošanu attiecās tieši uz šo sodu [80]. Turpinājumā tiesa norādīja, ka *Abedin* kungam piespriestais "sods" netika pārdefinēts vai grozīts [81]. Tā rezultātā tiesa secināja, ka *Abedin* lieta ir saistīta ar viņa soda izpildes veidu un neietilpst ECPAK 7. panta 1. punkta piemērošanas jomā [82]. Tādēļ minētā tiesa atzina pieteikumu par nepieņemamu [83].

83. Lēmumā lietā *Devriendt* pieteikuma iesniedzējam tika piespriests mūža ieslodzījums. Notiesāšanas brīdī viņš varēja pieteikties nosacītai atbrīvošanai pēc 10 gadu brīvības atņemšanas soda izciešanas. Vēlāk šo slieksni paaugstināja līdz 15 gadiem un ar atpakaļejošu spēku piemēroja tādām lietām kā viņa.

84. ECT atzina, ka tiesību aktu izmaiņas attiecas uz soda izpildi. Tāpat kā lēmumā lietā *Abedin* tā atgādināja, ka attiecīgais sods nav mainīts kopš noziedzīgā nodarījuma izdarīšanas dienas [84]. ECT turpinājumā norādīja, ka saskaņā ar Beļģijas tiesībām nosacīta atbrīvošana bija brīvības atņemšanas soda izpildes metode, atbilstoši kurai notiesātā persona izcieta sodu ārpus ieslodzījuma vietas, ievērojot paredzētos nosacījumus noteiktā pārbaudes laikā. Šajā saistībā ECT skaidri atzīmēja, ka šī lieta šajā aspektā atšķiras no situācijas spriedumā *Del Río Prada* pret Spāniju, kurā bija runa par izciešamā soda saīsināšanu, nevis tikai par soda izpildes nosacījumu mīkstināšanu vai pielāgošanu [85].

85. Pēc tam šī tiesa nošķīra *Devriendt* kunga situāciju no *Del Río Prada* kundzes situācijas. Tā piekrita, ka 2013. gada tiesību aktu grozījuma rezultātā tika pagarināts termiņš, lai iegūtu tiesības uz nosacītu atbrīvošanu, un tas neapšaubāmi radīja skarbāku situāciju saistībā ar pieteikuma

78 Skat. ECT spriedumu, 2019. gada 12. novembris, *Abedin* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:2019:1112DEC005402616, 33. punkts).

79 Turpat, 35. punkts.

80 Turpat, 36. punkts.

81 Turpat.

82 Turpat.

83 Turpat, 37. punkts: sūdzība bija *ratione materiae* nesaderīga ar ECPAK tās 35. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē un bija jānoraida saskaņā ar ECPAK 35. panta 4. punktu.

84 Skat. ECT lēmumu, 2021. gada 31. augusts, *Devriendt* pret Beļģiju (CE:ECHR:2021:0831DEC003556719, 24. punkts).

85 Turpat, 26. punkts.

iesniedzēja aizturēšanu. Taču minētā tiesa norādīja, ka, atšķirībā no situācijai spriedumā *Del Río Prada* pret Spāniju, šādas bargākas attieksmes sekas nepadarīja nosacīto atbrīvošanu neiespējamu [86].

86. Turpinājumā tā atgādināja, ka jau iepriekš ir ticis atzīts, ka nosacītas atbrīvošanas sliekšņa paaugstināšana pēc notiesāšanas, kas varētu radīt skarbāku situāciju ieslodzījumā, attiecas uz soda izpildi, nevis uz pašu sodu, un ka tādējādi no šāda apstākļa nevar secināt, ka piespriestais sods būtu bargāks nekā sods, ko piespriedusi tiesa, kas izskatīja lietu pēc būtības [87].

87. Pēc tam ECT secināja, ka *Devriendt* kunga lieta attiecās tikai uz soda izciešanas veidu un neietekmēja soda apmēru, kas palika nemainīgs [88]. Tādēļ tiesa atzina pieteikumu par nepieņemamu [89].

88. Spriedums *Del Río Prada* pret Spāniju ir lielās palātas spriedums, kam piemīt dabiskā autoritāte, kas saistīta ar ECT visaugstāko svinīgo sastāvu. *Abedin* un *Devriendt* lietās pieņemtie lēmumi ir komitejas [90] lēmumi par nepieņemamību. Tomēr šī atšķirība sastāva ziņā nav būtiska šajā kontekstā, jo abi sastāvi formāli iesaista ECT vienādi. Ja ne citādi, tas jāuztver kā norāde, ka ECT šie jautājumi lēmumos lietās *Abedin* un *Devriendt* bija tik skaidri, ka tā nolēma uzticēt to izskatīšanu komitejai [91].

2) Piemērošana šajā lietā

i) Nosacītas atbrīvošanas pieļaujamības sliekšņa pagarināšana

89. Saskaņā ar Tiesas konstatējumiem spriedumā *Alchaster* nosacītas atbrīvošanas pieļaujamības sliekšņa pagarināšana pati par sevi, šķiet, neietilpst Hartas 49. panta 1. punkta piemērošanas jomā [92]. Šajā gadījumā var atsaukties uz spriedumu *Del Río Prada* pret Spāniju un lēmumu lietā *Devriendt*, jo ECT ļoti skaidri apstiprina, ka nosacītas atbrīvošanas pieļaujamības sliekšņa pagarināšana ir daļa no soda izpildes un tāpēc neietilpst ECPAK 7. panta 1. punkta piemērošanas jomā.

ii) Atbrīvošana, kas atkarīga no nosacītas atbrīvošanas komisāru novērtējuma

90. Spriedumā *Alchaster* Tiesa būtībā norādīja, ka Hartas 49. panta 1. punkta piemērošanas joma potenciāli aptver situāciju, kad ar minēto pasākumu būtībā tiek atcelta nosacītas atbrīvošanas iespēja vai arī tas ir daļa no pasākumu kopuma, kas padara smagāku sākotnēji paredzētā soda būtību [93].

86 Turpat, 28. punkts.

87 Turpat, 29. punkts.

88 Turpat, 30. punkts.

89 Turpat, 34. punkts: sūdzība tika atzīta par *ratione materiae* nesaderīgu ar ECPAK tās 35. panta 3. punkta a) apakšpunkta izpratnē un bija jānoraida saskaņā ar ECPAK 35. panta 4. punktu.

90 Komiteju sastāvā tostarp ir trīs tiesneši, skat. ECPAK 26. panta 1. punktu un ECT reglamenta 27. pantu.

91 Šādi lēmumi par nepieņemamību ir raksturoti kā "negatīva judikatūra", kas nozīmē, ka "vismaz pārskatāmā nākotnē ir bezjēdzīgi iesniegt Strasbūrā turpmākas līdzīgas sūdzības", skat. Myjer, E., un Kempees, P., "Thoughts on the positive impact of negative case-law", *El Tribunal Europeo de Derechos Humano. Una visión desde dentro. En homenaje al juez Josep Casadevall*, Tirant Lo Blanch, Valensija, 2015, 343.–356. lpp., 352. lpp.

92 Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 97. punkts).

93 Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 97. punkts).

91. Pilnīga nosacītas atbrīvošanas iespējas atcelšana šajā lietā ir izslēdzama, jo, kā tiesas sēdē apstiprināja Apvienotā Karaliste, pēdējā soda izciešanas gadā attiecīgā persona *vienmēr* tiek nosacīti atbrīvota. Šā iemesla dēļ uzskatu, ka situācija šajā lietā nav salīdzināma ar to, kas bija spriedumā *Del Río Prada* pret Spāniju.

92. Jautājums par to, vai ir runa par *virkni* pasākumu, kas padara sākotnēji paredzēto sodu bargāku, manuprāt, ir sarežģītāks, un tādēļ uz to ir grūti atbildēt.

93. Kā norādīja iesniedzējtiesa [94], atsaucoties uz attiecīgo Apvienotās Karalistes Augstākās tiesas spriedumu [95], grozījuma mērķis ir aizsargāt sabiedrību, izbeidzot teroristu pirmstermiņa un automātisku atbrīvošanu, kā arī novilcinot agrāko brīdi, kad var apsvērt viņu atbrīvošanu.

94. Labi apzinos, ka tāds ir likumdevēja iecerētais nodoms. It sevišķi fakts, ka attiecīgais grozījums ir īpaši vērsts uz teroristiem, ieviešot īpašu nosacītas atbrīvošanas režīmu par konkrētiem terorisma noziegumiem, varētu tikt interpretēts kā norāde, ka patiesībā mērķis bija palielināt sodu par šādiem noziegumiem. Var arī rasties jautājums, vai kopumā lēmums liegt noteiktām noziedzīgu nodarījumu izdarītāju kategorijām pirmstermiņa atbrīvošanu patiešām attiecas uz soda izpildes tehnisko aspektu, nevis uz paša soda pārdefinēšanu. Vai, citiem vārdiem, kā to formulēja *Court of Appeal* (Apelācijas tiesa) spriedumā *Uttley* – kuru gan vēlāk atcēla Lordu palāta –, ir "fikcija" apgalvot, ka sods nav kļuvis apgrūtinošāks [96].

95. Tomēr nesaskatu, kā šis likumdevēja nodoms, ja tāds pastāv, varētu likt apšaubīt pamatprincipu, ka šajā lietā sods kā tāds nav ticis mainīts. Jāpiebilst, ka jau lēmumā lietā *Hogben* tika norādīts, ka pasākuma noteiktais mērķis bija vērsts uz konkrētām noziedzīgu nodarījumu kategorijām [97]. Šķiet, ka Eiropas Cilvēktiesību komisijai nebija iebildumu pret šo apsvērumu [98].

96. Turklāt, manuprāt, indivīda potenciālās bīstamības sabiedrībai novērtējuma ieviešana ir daļa no ieslodzījuma vietu politikas. Ilustratīvi izsakoties, galvenais jautājums ir par to, vai indivīds, kas izcietis būtisku soda daļu cietumā, konkrētajā brīdī ir gatavs atstāt ieslodzījuma vietu. Ja nosacītas atbrīvošanas komisāri secina, ka indivīds *attiecīgajā brīdī* patiešām apdraud sabiedrību un tam ieslodzījuma vietā ir jāizcieš lielāka soda daļa, nesaskatu, kā tas padara smagāku sākotnēji paredzētā soda būtību. Pats sods netiek mainīts; indivīda ziņā *šajā brīdī* ir attiecīgi rīkoties un pierādīt nosacītas atbrīvošanas komisāriem, ka viņš ir gatavs atstāt ieslodzījuma vietu. Manuprāt, tas ir pilnībā atsaistīts no piespriestā soda. Tā ir teju tradicionāla ieslodzījuma vietu politika. Tas, ka personas brīvības atņemšana turpinās, ir iepriekš minētā sekas.

97. Šajā saistībā jāuzsver, ka iepriekšējā punktā izklāstītie apsvērumi nepārprotami paredz, ka nosacītas atbrīvošanas komisāru kompetencē ir tikai jautājums, vai attiecīgā persona konkrētajā brīdī apdraud sabiedrību, ka novērtējums tiek veikts rūpīgi, ievērojot noteiktu protokolu, un ka tas tiek pienācīgi dokumentēts. Izņemot to, nosacītas atbrīvošanas komisāri nedrīkst izmantot nekādu citu rīcības brīvību.

94 Skat. lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu 21. punktu.

95 Skat. Apvienotās Karalistes Augstākās tiesas spriedumu, 2023. gada 19. aprīlis, *Morgan* u.c. pret *Ministry of Justice* [2023] UKSC 14, [2024] AC 130, 69. punkts, pieejams tīmekļvietnē: https://www.supremecourt.uk/cases/uksc-2022-0056.

96 Skat. šo secinājumu 70. zemsvītras piezīmi.

97 Šajā gadījumā – policijas vai cietuma darbinieku slepkavām, teroristiem, kuri izdarījuši slepkavības, bērnu seksuālajiem vai sadistiskajiem slepkavām un slepkavām, kas laupīšanas laikā izmantojušas šaujamieroci. Skat. Eiropas Cilvēktiesību komisijas lēmumu, 1986. gada 3. marts, *Hogben* pret Apvienoto Karalisti (CE:ECHR:1986:0303DEC001165385, 4. punkts).

98 Turpat.

98. Ja šie nosacījumi ir izpildīti, uzskatu, ka grozītie pasākumi attiecas uz soda izpildi. Tie neietekmē sākotnēji paredzētā soda būtību un tādēļ, pamatojoties uz iepriekš analizēto ECT judikatūru, neietilpst ECPAK 7. panta 1. punkta piemērošanas jomā.

99. Līdz ar to rodas jautājums, vai tādā situācijā kā šajā lietā Hartas 49. panta 1. punktā ir paredzēta vai būtu jāparedz plašāka aizsardzība nekā ECPAK 7. panta 1. punktā.

iii) Par Hartas 52. panta 3. punktu

100. Saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu, ciktāl Hartā ir ietvertas tiesības, kuras atbilst ECPAK garantētajām tiesībām, šo tiesību nozīme un apjoms ir tāds pats kā ECPAK noteiktajām tiesībām. Jāuzsver, ka Hartas 52. panta 3. punktā ir ietverta garantija, nevis tikai Eiropas Savienības iespēja nodrošināt, ka attiecīgo ECPAK tiesību nozīme un apjoms netiek apdraudēts [99]. Tajā pašā laikā šajā tiesību normā ir precizēts, ka tā neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību.

101. Tomēr neredzu iemeslu uzskatīt, ka tā tam vajadzētu būt. Tiesa ir nospriedusi, ka Hartas 49. pantā ir ietvertas vismaz tādas pašas garantijas, kādas paredzētas ECPAK 7. pantā, kurš saskaņā ar Hartas 52. panta 3. punktu ir jāņem vērā kā minimālās aizsardzības slieksnis [100]. Tomēr šis apgalvojums pats par sevi tikai apstiprina Hartas 52. panta 3. punkta formulējumu [101].

102. Kā norādījusi Komisija, dalībvalstīm nav kopīgu konstitucionālu tradīciju, saskaņā ar kurām Hartas 49. panta 1. punkta darbības jomai būtu jābūt plašākai nekā ECPAK 7. panta 1. punkta darbības jomai.

103. Tāpat nesaskatu nekādus īpašus Savienības tiesību sistēmas aspektus, kas pamatotu plašāku aizsardzību. Var būt tiesību jomas, kurās Savienībai ir pamatoti iemesli nodrošināt plašāku aizsardzību nekā attiecīgajās ECPAK tiesībās. Taču šajā gadījumā tā nav. Ir vērts atcerēties raksturīgo un dabisko spriedzi starp iespējamo atsaukšanos uz Hartas 49. pantu un augsto uzticēšanās līmeni (kaut arī ne savstarpējo uzticēšanos) [102], kas joprojām pastāv starp Eiropas Savienību un Apvienoto Karalisti attiecībā uz pamattiesību ievērošanu [103]. Šādā situācijā vislabākais veids, kā nodrošināt rūpīgu līdzsvaru starp šiem diviem principiem, ir pamattiesību aizsardzības līmenis, kas ir saskaņots ar ECPAK līmenī. Šeit vēlreiz varu piekrist *Lord Bingham*, kurš norādīja, ka "[ECPAK] nozīmei jābūt vienādai visās tās [līgumslēdzējās valstīs]. Valstu tiesu pienākums ir iet kopsolī ar ECT judikatūru laika gaitā: ne vairāk, bet noteikti ne mazāk" [104]. Tas pats būtu jāattiecina arī uz Tiesu šajā lietā.

[99] Skat. Callewaert, J., "L'adhésion de l'Union européenne à la Convention européenne des droits de l'homme: une réponse logique à l'optionalité de la Convention européenne des droits de l'homme en droit de l'Union européenne", no: *Revue trimestrielle des Droits de l'Homme*, 36. sējums, Nr. 141, 2025, 9.–29. lpp., 12. lpp.

[100] Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 92. punkts un tajā minētā judikatūra).

[101] Hartas 52. panta 3. punkts neliedz Savienības tiesībās paredzēt plašāku aizsardzību nekā ECPAK.

[102] Saprotu, ka Tiesa *savstarpējas* uzticēšanās principu izmanto, lai atsauktos tikai uz attiecībām starp Savienības dalībvalstīm. Skat. spriedumu, 2024. gada 29. jūlijs, *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:649, 92. punkts un tajā minētā judikatūra). Turpretim uzskatu, ka uzticēšanās līmenis starp Savienību un Apvienoto Karalisti ir ievērojami augstāks nekā lielāko daļu citu trešo valstu gadījumā.

[103] Šajā ziņā skat. ģenerāladvokāta M. Špunara secinājumus lietā *Alchaster* (C-202/24, EU:C:2024:559).

[104] Skat. spriedumu *Regina* pret *Special Adjudicator* (atbildētājs) *ex parte Ullah (FC)* (apelācijas sūdzības iesniedzējs), [2004] UKHL 26, 20. punkts, pieejams tīmekļvietnē: https://publications.parliament.uk/pa/ld200304/ldjudgmt/jd040617/ullah-1.htm

3) Nobeiguma apsvērumi

104. Noslēgumā vēlos izteikt divas nobeiguma piezīmes, kuru garā iesniedzējtiesai jāveic vērtējums.

105. Pirmkārt, šī lieta attiecas tikai uz ECPAK 7. panta 1. punktā un Hartas 49. pantā paredzētajām garantijām. Kā pierādīts šajos secinājumos, pasākumus, kas reglamentē soda izpildi, principā nevar pārbaudīt saskaņā ar ECPAK 7. panta 1. punktu. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka ieslodzītie joprojām bauda virkni citu pamattiesību, piemēram, tiesības balsot saskaņā ar [ECPAK] (Pirmā) protokola 3. pantu vai noteiktas tiesības, kas ietvertas garantijā par privātās un ģimenes dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību atbilstoši ECPAK 8. pantam [105]. Tie ir tikai divi piemēri.

106. Otrkārt un visbeidzot, vēlos vēlreiz uzsvērt, ka iesniedzējtiesai ir jāpiemēro tajā izskatāmajā lietā piedāvātā interpretācija un ka tai, veicot šo uzdevumu, jāpieliek visas pūles, lai pārbaudītu, vai attiecīgie pasākumi, kurus Apvienotā Karaliste ir kvalificējusi kā "ieslodzījuma vietu politiku", patiešām ir uzskatāmi par politiku, kas regulē tikai soda izpildi.

VI. Secinājumi

107. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, iesaku Tiesai uz *Supreme Court* (Augstākā tiesa, Īrija) uzdoto prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 49. panta 1. punkta otrais teikums

ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā tiesību normā ietvertais jēdziens "smagāks sods" principā neattiecas uz situāciju, kurā nosacītas atbrīvošanas režīmu regulējošās tiesību normas ir grozītas, tiesības uz automātisku nosacītu atbrīvošanu pēc piespriestā soda pirmās puses izciešanas aizstājot ar tiesībām uz atbrīvošanu tikai pēc vismaz divu trešdaļu no piespriestā soda izciešanas, ja šī atbrīvošana ir atkarīga no nosacītas atbrīvošanas komisāru veikta novērtējuma.

[105] Sīkāk skat. Padfield, N., "Article 8 and the rehabilitation of offenders: a view from Cambridge, England", no Casadevall, J., un Raimondi, G. u.c., *Liber amicorum Dean Spielmann*, Wolf Legal Publishers, Oisterveika [*Oisterwijk*], 2015, 457.–464. lpp.